

ТРАНСФОРМАЦІЯ СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ТА ВОЄННОГО СТАНУ: ПРАВОВІ ТА УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Негребецький В. В.

ВСТУП

Питання використання нових технологій та інновацій у розслідуванні кримінальних правопорушень і судово-експертній діяльності тривалий час перебувають у центрі уваги вітчизняних науковців. Значний внесок у дослідження відповідної проблематики зробили такі вчені-юристи, як Г. К. Авдєєва, В. С. Батиргарєєва, В. І. Борисов, Т. Я. Гнідець, Ю. І. Дмитрик, К. В. Дубонос, Н. М. Дяченко, В. А. Журавель, В. П. Захаров, А. О. Ігнатович, Р. С. Козьяков, В. О. Коновалова, Т. М. Лемеха, А. М. Лисенко, О. С. Мельник, А. О. Мороз, І. В. Олешко, Ю. В. Осадча, О. В. Рибальський, В. І. Рудешко, В. І. Соловійов, Л. І. Сопільник, І. О. Супрун, В. В. Топчій, А. О. Фесенко, В. Г. Хахановський, Л. М. Хмельничий, Р. Ю. Царьов, В. А. Швець, В. М. Шевчук, В. Ю. Шепітько та інші¹.

Водночас аналіз наукової літератури свідчить, що більшість досліджень присвячена окремим аспектам використання новітніх технологій, обумовлених розвитком науково-технічного прогресу, а також потребами функціонування системи кримінальної юстиції в умовах воєнного стану. При цьому питання комплексного осмислення впливу цих технологій на трансформацію судово-експертної діяльності, з урахуванням правового, управлінського та безпеково-трансформаційного вимірів, залишаються недостатньо розкритими.

Разом із тим сучасні виклики, пов'язані з повномасштабною війною в Україні, а також стрімкий розвиток транснаціональної злочинності зумовлюють об'єктивну необхідність поглибленого дослідження можливостей використання інноваційних технологій у підвищенні

¹ Криміналістика та судова експертиза: сучасний стан і перспективи розвитку: Матеріали II всеукр. наук.-практ. конференції з нагоди 25-річчя Експертної служби МВС (м. Київ, 20 червня 2025 р.). Міністерство внутрішніх справ України; Київ: ДНДЕКЦ МВС України, 2025. 788 с. URL: <https://ndekc.lviv.ua/pdf/16072025.pdf> ; Актуальні питання судової експертизи і криміналістики: зб. мат-лів Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 150-річ. від дня народж. відом. вчен.-кримінал., д-ра наук, проф. Рудольфа Арчибальда Рейсса (Харків, 23.05.2025). Харків: ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса», 2025. 533 с. URL: <https://nncise.org.ua/konferenciya/rudolf-reiss>.

ефективності судово-експертної діяльності. Особливої актуальності набуває їх застосування під час розслідування воєнних злочинів, злочинів агресії та інших кримінальних правопорушень, характерних для умов воєнного стану.

У цьому контексті важливого значення набуває вивчення європейського досвіду, а також забезпечення інтеграції національної системи судової експертизи до європейського правового простору шляхом взаємодії з інституціями кримінальної юстиції ЄС. Це передбачає адаптацію національного законодавства до європейських стандартів, впровадження сучасних управлінських підходів та удосконалення нормативного регулювання судово-експертної діяльності. Отже, дослідження зазначеної проблематики є актуальним і обґрунтованим як з наукової, так і з практичної точки зору.

1. Міжнародно-правові та євроінтеграційні засади співробітництва судових експертів у сфері судово-експертної ідентифікації жертв війни

В умовах повномасштабної збройної агресії проти України проблема ідентифікації загиблих набуває особливої актуальності. Воєнні дії спричинили значну кількість жертв, ідентифікація яких ускладнюється пошкодженням тіл, відсутністю документів та масовим характером людських втрат. В таких умовах ідентифікація потребує комплексного міждисциплінарного підходу та використання сучасних наукових досягнень, включаючи методи ДНК-аналізу, дерматогліфічні дослідження та стоматологічну ідентифікацію.

У цьому контексті особливого значення набуває міжнародне співробітництво судових експертів, що включає взаємодію з міжнародними організаціями, спеціалізованими структурами ЄС, НАТО, Інтерполу, а також використання уніфікованих підходів до ідентифікації жертв масових катастроф. Як свідчать сучасні дослідження, у світі сформувалися відповідні інституційні механізми реагування, які передбачають застосування стандартизованих методик ідентифікації, створення баз даних і використання новітніх технологій у судовій експертизі².

На національному рівні правові гарантії ідентифікації закріплені, зокрема, у Законі України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти

² Коцобинська Ю. З., Сорока О. Я., Чадюк В. О. Особливості впровадження світових стандартів ідентифікації невідомих осіб в судово-медичну експертну практику. Судово-експертна діяльність: збереження наукового та кадрового потенціалу в умовах воєнного стану: IV Всеукраїнський форум судових експертів (м. Львів, 7 червня 2024 р.). Одеса: Видавництво «Юридика», 2024. 428 с. С. 160-163. URL: <https://ndekc.lviv.ua/pdf/law.pdf>

за особливих обставин», який передбачає право особи на встановлення її місцеперебування та всебічне розслідування обставин зникнення³. Водночас курс України на європейську інтеграцію передбачає забезпечення дотримання стандартів міжнародного гуманітарного права, згідно з якими кожне тіло має бути ідентифіковане та передане родичам для поховання. Міжнародний вимір зазначеної проблеми забезпечується функціонуванням спеціалізованих інституцій та механізмів співробітництва. Зокрема, ключову роль відіграють:

- система Disaster Victim Identification (DVI) INTERPOL, яка передбачає стандартизований алгоритм ідентифікації жертв масових катастроф;

- Міжнародний Комітет Червоного Хреста (ICRC), що діє на основі норм міжнародного гуманітарного права;

- Міжнародна комісія з питань зниклих безвісти (ICMP), яка застосовує сучасні технології ДНК-ідентифікації та підтримує урядові програми пошуку зниклих осіб.

Спеціально для випадків надзвичайних ситуацій міжнародного та національного масштабу Інтерполом був розроблений методологічний підхід Disaster Victim Identification (DVI-interpol), процес якого складається із чотирьох окремих фаз:

1. Огляд місця події та встановлення осіб загиблих.

2. Збирання інформації після смерті, включаючи ДНК, відбитки пальців та характеристику стоматологічного статусу.

3. Збирання можливого прижиттєвого матеріалу (даних клінічного стоматологічного огляду та медичних карт хворого, інформації від родичів та сім'ї).

4. Реконсиляцію, яка охоплює контроль, верифікацію та перевірку виконання кожного із попередніх етапів та формулюванні висновків⁴.

При цьому ідентифікація вважається підтвердженою лише за наявності достовірних збігів за первинними або сукупністю вторинних ознак, що відповідає міжнародним стандартам доказування. Використання спеціалізованого програмного забезпечення (зокрема PLASS DATA) дозволяє значно підвищити ефективність обробки великих масивів даних і прискорити процес ідентифікації⁵.

³ Про правовий статус осіб, зниклих безвісти: Закон України від 12.07.2018 № 2505-VIII: станом на 4 лип. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2505-19#Text> (дата звернення: 20.05.2026).

⁴ Disaster Victim Identification (DVI). URL: <https://www.interpol.int/How-we-work/Forensics/Disaster-Victim-Identification-DVI>

⁵ Костенко Є. Я. Принципи функціонування системи DVI INTERPOL та спеціалізованого програмного забезпечення PLASS DATA SOFTWARE у розрізі міжнародної співпраці та післядипломної освіти спеціалістів стосовно ідентифікації осіб /

Завдяки спільним зусиллям Президентів, Кабінетові Міністрів і Верховній Раді України вдалося задіяти легітимні міжнародно-правові механізми, передусім, Міжнародний кримінальний суд та Раду Безпеки ООН, для притягнення винних до відповідальності за порушення міжнародного гуманітарного права та скоєння воєнних злочинів в Україні. При цьому, на територіях України, звільнених із під окупації (Буча, Гостомель, Ірпінь і ін.), уже сьогодні вдається реалізовувати спеціальний механізм правосуддя, що полягає в спільній роботі національних та міжнародних фахівців: експертів, слідчих, прокурорів та суддів зі збору об'єктивних і неупереджених доказів грубого порушення міжнародних законів і звичаїв ведення війни в Україні.

Існують різні форми міжнародного співробітництва в галузі судової експертизи. Зокрема, до основних з них належать: 1) обмін інформацією (науково-інформаційний обмін); 2) спільні наукові та практичні заходи (конференції, симпозиуми, конгреси тощо); 3) підготовка експертних кадрів та підвищення кваліфікації за кордоном; 4) взаємодія в рамках підвищення якості судових експертиз в різних країнах; 5) міжнародна стандартизація судово-медичної діяльності; 6) взаємодія в рамках міжнародних експертних асоціацій (організацій); 7) залучення судових експертів з різних країн до розслідування і судового розгляду міжнародних злочинів⁶.

Формою міжнародного співробітництва в галузі судової експертизи є участь судових експертів з різних держав у розслідуванні та судовому розгляді злочинів у галузі гуманітарного права та інших злочинів міжнародного характеру. Так, Нідерландський інститут судової експертизи (NFI) є однією з провідних світових криміналістичних лабораторій⁷. Це – Національний інститут судової експертизи Нідерландів, розташований в Гаазі. Уявляється автономним підрозділом міністерства безпеки та юстиції Нідерландів, що підпорядковується Генеральному директорату з відправлення правосуддя та забезпечення правопорядку. Спектр експертної діяльності – більше 30 судово-експертних напрямів, включаючи судово-медичні дослідження (у тому числі експертизи по ДНК. Ведеться база даних ДНК Нідерландів. NFI має три основні напрямки діяльності: проведення судових експертиз у кримінальних провадженнях; розробка нових методів судової експертизи; підготовка експертів і підвищення їх кваліфікації. Експерти

Є. Я. Костенко. *Судово-медична експертиза*. 2015. № 2. С. 16-28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sme_2015_2_5

⁶ Shepitko, V.Y., Shepitko, M.V. (2021) The role of forensic science and forensic examination in international cooperation in the investigation of crimes. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, no. 28(1), pp. 179–186 (in English).

⁷ Netherlands Forensic Institute (NFI). URL: <https://www.forensicinstitute.nl/>

NFI брали участь в роботі Спільної слідчої групи (Joint Investigation Team, JIT) у складі представників України, Нідерландів, Малайзії, Австралії та Бельгії під час розслідування обставин катастрофи пасажирського авіалайнера Boeing-777 рейсу MH17 Малайзійських авіаліній 17 липня 2014 року⁸.

Формою міжнародного співробітництва в галузі судової експертизи є участь судових експертів з різних держав у розслідуванні та судовому розгляді злочинів у галузі гуманітарного права та інших злочинів міжнародного характеру⁹. Верховна Рада України та Європейський Парламент 16 вересня 2014 року ратифікували Угоду про асоціацію між Україною та ЄС.

Правила процедури Міжнародного кримінального суду (The Rules of Procedure and Evidence of the International Criminal Court) містять норми, зокрема статті 42, 43, 56, 93, які передбачають можливість залучення експертів до діяльності Міжнародного кримінального суду¹⁰. До Міжнародного суду в Гаазі через злочини Росії проти України уже звернулось 38 країн світу¹¹. Міжнародний кримінальний суд проводитиме незалежне розслідування воєнних злочинів в Україні, прагнучи встановити істину. Правила процедури і доказування Міжнародного кримінального суду (The Rules of Procedure and Evidence of the International Criminal Court) також передбачають використання спеціальних знань. Так, правило 19 "Expertise in the unit" регулює можливість звернення за експертизою в різних випадках¹².

Особливу роль у цьому процесі відіграють такі міжнародні інституції, як Європол, Інтерпол і FATF, які забезпечують стандартизацію обміну інформацією, формування спільних слідчих груп, а також доступ до цифрових доказів. Це має безпосереднє значення і для судово-експертної діяльності в умовах війни, оскільки ефективність ідентифікації осіб, документування воєнних злочинів і збору доказової бази значною мірою залежить від швидкості та якості міжнародної взаємодії.

⁸ Останні дані кримінального розслідування катастрофи авіалайнера Boeing-777 рейса MH17 (24.05.2018) URL: <https://www.prosecutionservice.nl/latest/news/2018/05/24/boeing-777-17>.

⁹ Shepitko, V.Y., Shepitko, M.V. (2021) The role of forensic science and forensic examination in international cooperation in the investigation of crimes. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, no. 28(1), pp. 179–186 (in English).

¹⁰ Rome Statute of the International Criminal Court. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/RS-Eng.pdf>

¹¹ United Kingdom government official. (2022) URL: <https://twitter.com/BorisJohnson/status/1499123882296582149>

¹² The Rules of Procedure and Evidence of the International Criminal Court. URL: https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/NR/rdonlyres/F1E0AC1C-A3F3-4A3C-B9A7-B3E8B115E886/140164/Rules_of_procedure_and_Evidence_English.pdf

Таким чином, міжнародне співробітництво у сфері судової експертизи виступає не лише інструментом гуманітарного реагування, а й важливим елементом інтеграції України до європейського правового простору, заснованого на принципах верховенства права, захисту прав людини та ефективної кримінальної юстиції.

Європейська мережа інститутів судової експертизи (ENFSI) була заснована в 1995 році з метою поліпшення взаємного обміну інформацією в галузі судової експертизи. Це, а також підвищення якості надання судово-медичних послуг в Європі стали основними проблемами мережі. Крім загальної роботи в галузі управління якістю і компетенціями, досліджень і розробок, освіти та професійної підготовки, різними судовими експертизами займаються 17 різних експертних робочих груп¹³. ENFSI – найбільша у світі об'єднана організація судово-експертних установ, що отримала міжнародне визнання. Серед країн, інститути яких входять в європейську мережу: Вірменія, Австрія, Азербайджан, Бельгія, Болгарія, Великобританія, Угорщина, Греція, Грузія, Данія, Іспанія, Ірландія, Італія, Литва, Латвія, Нідерланди, Норвегія, Польща, Румунія, Сербія, Словаччина, Словенія, Туреччина, Швеція, Швейцарія. Найбільш відомими установами ENFSI, що проводять експертні дослідження, є Нідерландський, Польський, Празький і Угорський судово-експертні інститути.

Існують також профільні міжнародні судово-експертні організації. Так, відносно криміналістичного дослідження вогнепальної зброї можна виділити дві найбільші міжнародні організації, об'єднання експертів – балістів – це Асоціація експертів у галузі криміналістичного дослідження вогнепальної зброї та слідів інструментів (AFTE – Асоціація експертів з вогнепальної зброї та інструментів) та робоча група, присвячена дослідженням вогнепальної зброї та продуктів пострілу в європейській мережі інститутів судової експертизи Європейська мережа інститутів судової експертизи (робоча група ENFSI Firearm/GSR)¹⁴.

AFTE є найбільшою міжнародною професійною організацією об'єднаних експертів-балістів. Вона нараховує майже 1300 членів із 40 країн світу. Асоціацією проводиться щорічний шестиденний навчальний семінар, в одному з яких, що проходив у серпні 2021 року, було понад 450 учасників. Асоціацією випускається спеціалізований науково-практичний журналом (індексується системою SCOPUS).

¹³ European Network of Forensic Science Institutes. URL: <https://enfsi.eu/>.

¹⁴ Pavel Giverts Обзор тем обсуждаемых международной ассоциацией экспертов баллистов (AFTE) (2021).

Робоча група експертів у галузі досліджень вогнестрільної зброї та продуктів, що вистрілюють в ENFSI, об'єднує спеціалістів із країн Європи та при цьому відкрита для спеціалістів з інших регіонів світу. У рамках роботи робочої групи виконуються дослідницькі проекти і проводиться щорічна конференція. У конференції, яка проходила у віртуальному форматі в жовтні 2021 року, прийняло участь більше 180 спеціалістів.

Експертна служба Міністерства внутрішніх справ України є системою державних спеціалізованих установ судової експертизи. Експертна служба МВС є найбільшою мережею судово-експертних установ в Україні та налічує 24 адміністративно – лабораторних комплекси. У дев'яти обласних центрах було створено та забезпечено сучасним обладнанням повнопрофільні адміністративні лабораторні комплекси судової експертизи (ДНДЕКЦ МВС, Київський, Харківський, Вінницький, Волинський, Запорізький, Івано-Франківський, Львівський, та Миколаївський). «Експертна служба МВС України виконує понад 80 видів експертних досліджень та нараховує значну кількість підготовлених фахівців по 80 експертних спеціальностях¹⁵.

При провадженні судових експертиз з метою ідентифікації причетних осіб використовуються цифрові технології біометричної ідентифікації. Яскравим прикладом використання біометричної технології в діяльності судового експерта є генотипоскопічна експертиза (ДНК-аналіз), що охоплює дослідження мікрослідів на клітинному рівні. Метод використовується при провадженні судових експертиз, наприклад для ідентифікації загиблих¹⁶.

Зокрема, в Харкові дослідження ДНК проводяться з 2014 року в лабораторії судово-біологічних досліджень Харківського НДЕКЦ МВС України. ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» отримав мобільну ДНК лабораторію для експрес-аналізу ДНК. Досліджувати зразки почали у вересні 2023 – після отримання від французького уряду мобільної лабораторії¹⁷. Судова молекулярно-генетична експертиза

¹⁵ В Експертній службі МВС проводяться дослідження за 80 видами експертних спеціальностей. 06 червня 2025. URL: <https://www.facebook.com/share/p/1EV7QwtgGc/>.

¹⁶ Вирок Хмельницький міськрайонний суд Хмельницької області від 22.12.2021 р. База даних «Єдиний реєстр судових рішень». URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102204614>.

¹⁷ "Брат шукає зниклого безвісти брата". Як судові експерти ідентифікують вбитих на Харківщині (19.01.23). URL: <https://suspilne.media/361804-brat-sukae-zniklogo-bezvisti-brata-ak-sudovi-eksperti-identifikuut-vbitih-na-harkivsin/>

розв'язує завдання ідентифікації особи методом ДНК-аналізу, в т.ч. ідентифікації жертв катастроф, бойових дій, коли живі близькі родичі¹⁸.

Суттєвою властивістю є тісна інтеграція криміналістичних обліків та інформаційних біометричних систем. Так, актуальним аспектом використання судової генетики в системі кримінального правосуддя є створення та розширення централізованих національних баз даних. Такі бази містять генетичні профілі, які встановлюються і зберігаються відповідно до критеріїв, визначених у законодавстві кожної країни використання криміналістичних обліків генетичних ознак людини з інформаційно-пошуковими автоматизованими системами¹⁹. Автоматизовані криміналістичні обліки призначені для накопичування та зберігання отриманих в процесі дослідження даних, з метою подальшої перевірки шляхом порівняння їх з тими даними, що вже зберігаються в базі. Автоматизований облік генетичних ознак людини функціонує на центральному та обласних рівнях. Створення криміналістичних обліків генетичних ознак людини сприяло проведенню генетичного аналізу отриманих на місці злочину біологічних зразків, що багато в чому спростило роботу слідчих. Вони отримали інструментарій, що дозволяє ідентифікувати злочинця або його жертву, добувати незаперечні докази і розкривати злочини

Паралельно з цим міжнародне співробітництво у сфері судової експертизи розширюється за рахунок інтеграції цифрових інструментів та розвитку глобальних криміналістичних мереж. Система міжнародної взаємодії у сфері судово-експертної діяльності розвивається також у контексті протидії новітнім транснаціональним злочинам, зокрема пов'язаним із використанням криптоактивів. Як зазначають Л. Будник та О. Ронська, сучасна криміналістика дедалі більше орієнтується на інтеграцію правових, технологічних та організаційних механізмів міжнародного співробітництва, адже цифрові злочини мають транснаціональний характер і виходять за межі окремих юрисдикцій. Як зазначають Л. Будник і О. Ронська, ефективність розслідувань у сучасних умовах залежить від узгодженості міжнародно-правових

¹⁸ Види судових експертиз, які проводяться у лабораторії біологічних досліджень та питання які вони вирішують: Інформаційний лист. ДНДЕКЦ МВС України, Київський НДЕКЦ МВС України, 2017. URL: https://ndekc.kiev.ua/wp-content/uploads/2017/02/Инф.лист_ДНК-2017.pdf

¹⁹ Ірина Спринцева Актуальні питання криміналістичних обліків генетичних ознак людини. *Молодий вчений*. № 9 (85) (2020). URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/703/679>.

механізмів, стандартизації обміну інформацією та доступу до цифрових доказів²⁰.

Таким чином, міжнародне співробітництво у сфері судово-експертної діяльності в умовах війни виступає ключовим елементом не лише гуманітарного реагування, а й правової інтеграції України до європейського простору, що базується на принципах верховенства права, поваги до людської гідності та забезпечення ефективної кримінальної юстиції.

2. Цифровізація судово-експертної діяльності в Україні: правова гармонізація та управлінські механізми інтеграції блокчейн-технологій

Сучасний етап розвитку судово-експертної діяльності в Україні характеризується глибокими трансформаційними процесами, зумовленими одночасним впливом цифровізації суспільних відносин, євроінтеграційного курсу держави та викликів, пов'язаних із воєнним станом. У цих умовах однією з ключових тенденцій стає інтеграція інноваційних цифрових технологій у практику кримінальної юстиції, що об'єктивно змінює як зміст криміналістичного забезпечення, так і функціональне призначення судово-експертної діяльності.

Цифровізація як глобальний процес сприяє формуванню нових форм злочинної діяльності, що, у свою чергу, потребує адекватного оновлення інструментарію їх виявлення, фіксації та дослідження²¹. Зокрема, активне поширення віртуальних активів, криптовалют та децентралізованих фінансових систем істотно трансформуює криміногенну ситуацію, ускладнюючи процес доказування та розслідування відповідних правопорушень. Як справедливо зазначається у наукових дослідженнях, поява технологій блокчейн змінила механізми злочинної діяльності та водночас вплинула на розвиток методів протидії злочинності, особливо в умовах гібридної війни.

Указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023 було схвалено Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на

²⁰ Будник Л., Ронська О. Міжнародне співробітництво у розслідуванні правопорушень з криптоактивами. *Наукові записки. Серія: Право*. 2025. Т. 1, № 19. С.142-147. DOI: <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2025-19-142-147>.

²¹ Шевчук В.М. Використання технологій блокчейн як інноваційна складова криміналістичного забезпечення правозастосовної діяльності в умовах війни. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*, 2026. Серія ПРАВО. Випуск 93: частина 5. С.241-252. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.93.5.30>

2023–2027 роки²². «Кожен елемент державної системи – органи правопорядку передусім – мають працювати так, щоб люди реально відчували безпеку й захищеність, щоб люди реально відчували справедливість, щоб гарантувалося на рівні інституцій, на рівні повсякденної роботи тих, по кому люди судять про державу. Довіра в державі, довіра до держави формуються з довіри до тих, хто діє від імені держави. Правоохоронці, система прокуратури – ключові в цьому. Звичайно, разом з усіма іншими, хто працює в державному апараті», – наголосив Президент України²³.

Документ було спільно розроблено міжвідомчою групою, до складу якої входили очільники Офісу Генпрокурора, МВС, Міністерства юстиції, СБУ, ДБР, Національної поліції, Державної прикордонної служби, БЕБ, Державної митної служби, а також представники Офісу Президента України, Кабінету Міністрів України, міжнародні експерти від Офісу Ради Європи в Україні, КМЕС, проекту ЄС «PRAVO-JUSTICE», відділу з правоохоронних питань Посольства США в Україні, Міжнародної організації права розвитку (IDLO). Основною метою розробників Плану було поставити у центр уваги сектору правопорядку, сектору безпеки і оборони людину, її життя, здоров'я, честь і гідність, права і охоронювані законом інтереси. Кожен українець має бути впевнений, що живе у безпеці, має свободу і може розраховувати на механізми справедливості.

План визначає шість стратегічних пріоритетів, які дозволять модернізувати сектор безпеки й привести у відповідність до стандартів, яких має досягти Україна на шляху до членства у ЄС, до яких належать:

1. Дієвість і ефективність органів правопорядку та прокуратури як невід'ємної складової сектору безпеки і оборони, в межах якого вони забезпечують національну безпеку України, у тому числі громадські безпеку й порядок, протидіють злочинності з урахуванням стратегічних цілей та відповідно до стандартів прав людини і основоположних свобод, у тому числі із забезпеченням гендерної рівності.

2. Послідовна кримінальна політика, пріоритетом у якій є запобігання злочинності, невідворотність відповідальності, захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, забезпечення інтересів потерпілого.

²² Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023 – 2027 роки: Указ президента України від 11.05.2023 №273/2023. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2732023-46733>.

²³ Президент України схвалив Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку (12.05.2023). URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/prezident-ukrayini-sxvaliv-kompleksnii-strategichniy-plan-reformuvannya-organiv-pravoporyadku>.

3. Оперативність кримінального провадження з дотриманням міжнародних стандартів та принципу верховенства права.

4. Система управління, орієнтована на результат відповідно до встановлених пріоритетів.

5. Комплексна цифрова трансформація.

6. Відкритість, прозорість, підзвітність і незалежність.

Планом передбачено комплексну цифрову трансформацію, зокрема:

1. Здійснення консолідованої поетапної цифрової трансформації органів правопорядку та прокуратури на основі інструментів стратегічного менеджменту, які відповідають найкращим практикам ЄС.

2. Подальше впровадження в діяльність органів правопорядку та прокуратури інноваційних технологічних досягнень, що забезпечують гнучкість операційних процесів, ІТ-рішення, цифрову спроможність оперативно реагувати на події та зміни й здобувати результат, орієнтований на інтереси суспільства.

3. Поетапне впровадження електронної системи управління кримінальними провадженнями шляхом комплексної заміни та модернізації обладнання, забезпечення сумісності ІТ-систем, безперервності роботи, доступу усіх учасників кримінального провадження та інтероперабельності.

4. Підвищення ефективності діяльності органів правопорядку та прокуратури через забезпечення більшої доступності й повноти інформації, розроблення і впровадження сервісів на Єдиному державному вебпорталі електронних послуг.

5. Впровадження заходів безпеки і захисту персональних даних відповідно до стандартів ЄС.

6. Удосконалення та впровадження більш безпечних, гнучких, спроможних і доступних систем зв'язку між усіма органами правопорядку та іншими екстреними службами (включаючи цифрове радіо: голосовий зв'язок і широкосмугове передавання даних).

7. Запровадження в усіх органах правопорядку та прокуратури уніфікованої системи особистої автентифікації та системи біометричного зіставлення із поступовим забезпеченням її сумісності з європейськими системами. Широке використання під час здійснення досудового розслідування, а також для обробки даних та аналітичної діяльності органів правопорядку і прокуратури штучного інтелекту, блокчейну, хмарних обчислень та інших інноваційних рішень.

8. Оновлення операційних процесів за допомогою ІТ-систем, придатних для обміну даними з інституціями ЄС відповідно до стандартів ЄС.

9. Надання органам правопорядку та прокуратури для забезпечення виконання покладених на них функцій права на безпосередній спільний доступ до автоматизованих інформаційних і довідкових систем, реєстрів і баз даних, держателем (адміністратором) яких є інші державні органи²⁴.

Важливою особливістю сучасного етапу є те, що цифрові технології мають подвійний характер: з одного боку, вони виступають інструментом вчинення злочинів, з іншого – ефективним засобом їх розслідування. Такий дуалістичний підхід дозволяє розглядати цифровізацію як ключовий фактор трансформації криміналістичного забезпечення, що поступово еволюціонує від традиційної юридичної категорії до комплексного організаційно-технологічного механізму²⁵.

У цьому контексті технологія блокчейн займає особливе місце. Вона являє собою децентралізований цифровий реєстр, що функціонує як розподілена база даних, у якій інформація зберігається у вигляді послідовних блоків, пов'язаних криптографічними алгоритмами. Така архітектура забезпечує незмінність, прозорість та високий рівень захисту даних, що має принципове значення для формування доказової бази у кримінальному провадженні.

В умовах війни в Україні значення блокчейн-технологій значно зростає. Як свідчить практика, цифрові докази воєнних злочинів (фото-, відеоматеріали, супутникові дані) потребують надійних механізмів фіксації та збереження, оскільки традиційні серверні рішення є вразливими до кібератак або фізичного знищення. Використання блокчейну дозволяє створити так звану «незмінну цифрову пам'ять», яка гарантує цілісність доказової інформації.

Зазначені підходи вже знаходять практичне застосування. Зокрема, децентралізовані платформи (наприклад, Starling Lab) використовуються для документування воєнних злочинів із подальшим використанням цих матеріалів у міжнародних судових інституціях²⁶. У таких системах метадані (час, геолокація, технічні характеристики) фіксуються в блокчейні, що виключає можливість їх підробки або зміни.

Сучасний етап розвитку судово-експертної діяльності характеризується активною цифровізацією, зокрема впровадженням

²⁴ Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023 – 2027 роки: Указ президента України від 11.05.2023 №273/2023. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2732023-46733>.

²⁵ Шевчук В.М. Використання технологій блокчейн як інноваційна складова криміналістичного забезпечення правозастосовної діяльності в умовах війни. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*, 2026. Серія ПРАВО. Випуск 93: частина 5. С.242.

²⁶ Starling Lab. Starling Framework [Електронний ресурс]. URL: <https://starlinglab.org/starling-framework/>

технологій блокчейн та аналізом операцій із криптоактивами. Такі трансформації суттєво впливають як на криміналістичну практику, так і на систему кримінальної юстиції загалом.

Поява блокчейн-технологій істотно змінила механізми злочинної діяльності, що особливо проявилось в умовах гібридної війни проти України. Віртуальні активи дедалі частіше використовуються для фінансування терористичної діяльності, обходу санкцій, шахрайства та інших злочинів проти національної безпеки. Водночас ефективне розслідування таких злочинів ускладнюється відсутністю належного правового регулювання, недостатністю науково-методичної бази та складністю збору цифрових доказів.

Як підкреслюється у сучасних дослідженнях, ключовими проблемами є:

- фрагментарність законодавчого регулювання обігу криптоактивів;
- різні підходи до їх правового статусу;
- складність ідентифікації власників цифрових активів;
- труднощі арешту та конфіскації криптовалют у транскордонному середовищі²⁷.

Дослідження Будник і Ронської демонструє, що ефективність розслідування злочинів із криптоактивами безпосередньо залежить від гармонізації законодавства, стандартизації процедур обміну інформацією та доступу до інструментів блокчейн-аналітики²⁸. Особливого значення набуває імплементація стандартів FATF, зокрема «travel rule», яка дозволяє ідентифікувати учасників фінансових операцій.

Разом із тим, цифровізація судово-експертної діяльності породжує низку нових правових викликів. Насамперед це стосується відсутності комплексного нормативно-правового регулювання обігу віртуальних активів, що ускладнює процес їх криміналістичного дослідження. Наявні прогалини у законодавстві, а також колізії у визначенні правового статусу криптоактивів створюють суттєві труднощі для органів досудового розслідування та судових експертів.

²⁷ Метелев О. Перспективи процесуального унормування процедур блокування та повернення злочинних віртуальних активів у дохід держави. *СБУ в умовах війни в Україні: сучасні реалії та інноваційні стратегії забезпечення національної безпеки*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції 4-5 липня 2024 року. Київ : Алерта, 2024. 298 с. С.241-244. URL: <https://dSPACE.nlu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5c227a39-40a8-42c6-b1ff-314cad6103c6/content>

²⁸ Будник Л., Ронська О. Міжнародне співробітництво у розслідуванні правопорушень з криптоактивами. *Наукові записки. Серія: Право*. 2025. Т. 1, № 19. С. 142-147. DOI: <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2025-19-142-147>.

Окремою проблемою є відсутність чітко визначених процесуальних механізмів фіксації, арешту та конфіскації віртуальних активів. Це ускладнює встановлення їх походження, відстеження руху та ідентифікацію осіб, причетних до злочинної діяльності. Крім того, анонімність та децентралізована природа блокчейн-систем значно ускладнюють збір доказів і вимагають застосування спеціальних знань у сфері інформаційних технологій та фінансового моніторингу.

Управлінський вимір цифровізації проявляється у необхідності реформування системи підготовки кадрів та організації діяльності судово-експертних установ. Сучасний рівень розвитку злочинності у сфері криптоактивів вимагає від експертів нових компетенцій, пов'язаних із аналізом блокчейн-даних, трасуванням транзакцій та використанням спеціалізованого програмного забезпечення. Відповідно, актуалізується питання впровадження нових освітніх програм, підвищення кваліфікації та міжвідомчої координації.

Вважаємо, що управлінський аспект цієї проблематики проявляється у необхідності:

- створення ефективної системи координації між правоохоронними органами та судовими експертами;
- розвитку державно-приватного партнерства (зокрема з аналітичними компаніями Chainalysis, TRM Labs);
- підвищення кваліфікації експертів у сфері цифрової криміналістики;
- впровадження сучасних інструментів аналізу цифрових доказів.

Практика свідчить, що дослідження операцій із криптоактивами наразі здійснюється в межах комплексних судових експертиз – комп'ютерно-технічних, економічних та телекомунікаційних²⁹. При цьому спеціалізована «блокчейн-експертиза» як окремий вид поки не отримала нормативного закріплення, що обмежує можливості ефективного використання експертного потенціалу.

Суттєвим напрямом розвитку є впровадження сучасних методів аналізу блокчейн-даних. До них належать кластеризація адрес, трасування транзакцій, використання блокчейн-аналітичних платформ (Chainalysis, Crystal Blockchain, TRM Labs), що дозволяють виявляти зв'язки між транзакціями та ідентифікувати суб'єктів злочинної діяльності. Такі інструменти забезпечують новий рівень доказування та сприяють підвищенню ефективності розслідування.

²⁹ Шевчук В.М. Використання технологій блокчейн як інноваційна складова криміналістичного забезпечення правозастосовної діяльності в умовах війни. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*, 2026. Серія ПРАВО. Вип.93: ч. 5. С. 241-252. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.93.5.30>

Важливим є також використання блокчейн-технологій у превентивній діяльності. Зокрема, їх застосування для забезпечення прозорості державних закупівель, контролю за використанням міжнародної допомоги, а також протидії корупційним ризикам відповідає європейським стандартам публічного управління і сприяє гармонізації національного законодавства із правом ЄС.

Не менш важливим аспектом є вплив цифровізації на концепцію доказування. Традиційна модель «ланцюга зберігання доказів» (chain of custody) зазнає суттєвих змін під впливом блокчейн-технологій, які забезпечують математично підтверджену незмінність і автентичність даних. Це має особливе значення у контексті розслідування воєнних злочинів і використання доказів у міжнародних судових інституціях³⁰.

Водночас інтеграція цифрових технологій у судово-експертну діяльність супроводжується етичними та процесуальними проблемами. Серед них – питання допустимості цифрових доказів, забезпечення конфіденційності даних, дотримання прав людини, а також необхідність стандартизації методик дослідження. Розв'язання цих проблем потребує комплексного підходу, що включає як вдосконалення законодавства, так і розвиток науково-методичної бази.

Важливо зазначити, що в умовах євроінтеграції Україна орієнтується на регуляторні моделі ЄС, зокрема регламент MiCA, який встановлює єдині правила функціонування ринку криптоактивів і сприяє ефективному обміну інформацією між державами-членами³¹.

Євроінтеграційний вектор розвитку України визначає необхідність гармонізації національних підходів до судово-експертної діяльності із міжнародними та європейськими стандартами. Це передбачає впровадження сучасних технологій, забезпечення їх відповідності критеріям надійності, валідності та ефективності, а також розвиток міжнародного співробітництва у сфері обміну досвідом і інформацією.

Таким чином, цифровізація судово-експертної діяльності в Україні є складним і багатовимірним процесом, що охоплює правові, організаційні та технологічні аспекти. Впровадження блокчейн-технологій виступає одним із ключових чинників трансформації цієї сфери, сприяючи підвищенню ефективності доказування, зміцненню

³⁰ Шевчук Віктор. Роль новітніх цифрових технологій в документуванні та розслідуванні воєнних злочинів в Україні. *Сучасні напрями розвитку судової експертизи та криміналістики*: збірник Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 5 вересня 2024 р.). Одеса : Видавництво «Юридика», 2024. 536 с. С. 510-513.

³¹ Будник Л., Ронська О. Міжнародне співробітництво у розслідуванні правопорушень з криптоактивами. *Наукові записки. Серія: Право*. 2025. Т. 1, № 19. С. 142-147. DOI: <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2025-19-142-147>.

довіри до результатів експертизи та забезпеченню відповідності європейським стандартам.

Отже, цифровізація судово-експертної діяльності виступає ключовим фактором трансформації кримінальної юстиції, водночас потребує системних правових і управлінських рішень, узгоджених із європейськими стандартами. Вважаємо, що у перспективі розвиток цього напрямку потребує формування цілісної концепції використання цифрових технологій у судово-експертній діяльності, що включатиме удосконалення законодавства, створення нових експертних спеціальностей, розвиток міждисциплінарних досліджень та інтеграцію інноваційних рішень у практику органів кримінальної юстиції. Вважаємо, що саме такий підхід дозволить забезпечити ефективну протидію сучасним злочинним проявам та сприятиме подальшій євроінтеграції України.

3. Трансформація системи судових експертиз під впливом нових технологій і євроінтеграційних процесів

Судово-експертна діяльність в Україні на сучасному етапі розвитку перебуває у стані глибокої трансформації, що зумовлена поєднанням кількох ключових факторів: цифровізації суспільства, ускладнення кримінальних правопорушень, пов'язаних із новими технологіями, впливу тривалого воєнного стану, а також системного курсу держави на європейську інтеграцію. Таке поєднання обставин формує нову парадигму функціонування судово-експертної системи, у якій традиційні методи дослідження поступово доповнюються або замінюються інноваційними технологічними рішеннями, а інституційна структура зазнає якісного оновлення.

Передусім варто відзначити, що сучасна судова експертиза вже не може існувати в межах виключно класичних криміналістичних підходів. Розвиток технологій суттєво розширив інструментарій експертів, що дозволяє більш точно, об'єктивно і швидко встановлювати обставини кримінальних правопорушень. Як свідчить сучасна практика, цифровізація охоплює всі етапи роботи з доказовою інформацією – від фіксації доказів до їх інтерпретації у судовому процесі. Зокрема, впровадження методів тривимірного моделювання місць подій забезпечує можливість створення точних цифрових копій об'єктів і реконструкції подій з високим рівнем достовірності, що значно підвищує доказову цінність експертних висновків.

Важливим напрямом трансформації є використання технологій штучного інтелекту, які дозволяють обробляти великі масиви інформації та виявляти закономірності, що не завжди доступні для традиційного аналізу. Такі системи вже застосовуються у судовій лінгвістиці,

дактилоскопії, аналізі цифрових слідів, що зменшує вплив людського фактору і підвищує точність експертних досліджень. У контексті євроінтеграційних процесів це має особливе значення, оскільки стандарти ЄС у сфері кримінальної юстиції передбачають високий рівень обґрунтованості та відтворюваності експертних висновків.

Суттєвих змін зазнала і сфера судово-медичної експертизи³². Зокрема, розвиток віртуальної аутопсії як альтернативи традиційного розтину дозволяє використовувати комп'ютерну томографію та інші методи візуалізації для дослідження тіл без фізичного втручання. Це не лише знижує рівень інвазивності, але й відповідає сучасним етичним стандартам і міжнародній практиці. Умови воєнного стану, коли кількість експертиз значно зростає, додатково актуалізують необхідність таких технологій, оскільки вони дозволяють оптимізувати навантаження на експертні установи.

Окрему увагу слід приділити розвитку біометричних технологій. Сучасні системи ідентифікації дозволяють використовувати комплекс ознак – відбитки пальців, ДНК-профілі, зображення обличчя, голосові характеристики – що значно підвищує точність встановлення особи. Зазначені технології мають особливе значення в умовах війни, де ідентифікація осіб, як загиблих, так і підозрюваних, є надзвичайно складним і водночас критично важливим завданням. Впровадження таких систем також відповідає європейським підходам до розвитку криміналістичних баз даних і обміну інформацією між державами.

Водночас цифровізація судово-експертної діяльності супроводжується появою нових типів доказів – насамперед цифрових, які мають специфічні характеристики, пов'язані з їх динамічністю, нестабільністю та складністю збереження. Це зумовлює необхідність розроблення нових методик їх дослідження, а також створення відповідної нормативної бази. Відсутність чітких правил роботи з такими доказами може негативно впливати на ефективність кримінального провадження, що особливо актуально в умовах інтеграції України до європейського правового простору.

З огляду на це цілком закономірним є процес інституційної трансформації системи судових експертиз, який передбачає запровадження нових видів експертних досліджень і спеціальностей. Так, у 2026 році за ініціативою провідних експертних установ було рекомендовано започаткування судової експертизи у сфері цивільного захисту, фармацевтичної експертизи, а також окремої інженерно-

³² Хамініч Світлана. Інновації у методах судової експертизи та криміналістики. *Сучасні напрямки розвитку судової експертизи та криміналістики*: збірник Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 5 вересня 2024 р.). Одеса : Видавництво «Юридика», 2024. 536 с. С. 465-468.

технічної спеціальності, пов'язаної з дослідженням блокчейн-технологій і операцій із криптоактивами³³.

Запровадження експертизи у сфері цивільного захисту безпосередньо пов'язане з наслідками воєнних дій на території України. Зокрема, будівництво фортифікаційних споруд стало одним із ключових елементів оборонної стратегії держави. Водночас відсутність чітких нормативних вимог до таких об'єктів створює низку проблем, пов'язаних із оцінкою якості виконаних робіт та відповідності їх проектним рішенням. Як показує практика, будівництво фортифікаційних укріплень здійснюється в умовах постійних змін лінії фронту, що ускладнює процеси контролю і стандартизації.

Станом на 2023 рік загальна протяжність оборонних ліній України перевищувала 3 700 км, а активних ділянок – понад 1 200 км, що свідчить про масштабність відповідних інженерних робіт³⁴. Відсутність спеціалізованих будівельних норм для фортифікаційних споруд, навіть після прийняття нових державних будівельних норм у сфері цивільного захисту, ускладнює можливість проведення об'єктивних судових експертиз у цій сфері. Саме це і зумовлює необхідність формування нового напрямку експертної діяльності, який поєднуватиме знання у галузі будівництва, військової справи та цивільного захисту.

Не менш важливим напрямом трансформації є розвиток судово-фармацевтичної експертизи. Поширення фальсифікованих лікарських засобів, яке набуло глобального характеру, створює серйозні загрози для життя і здоров'я населення. Особливої актуальності ця проблема набуває в умовах війни, коли логістичні ланцюги порушені, а контроль за обігом лікарських засобів ускладнений. Контрабанда та незаконне виробництво фальсифікованих препаратів завдають значних економічних збитків і підривають довіру до системи охорони здоров'я³⁵.

Проведення судово-фармацевтичних експертиз дозволяє встановлювати походження лікарських засобів, їх склад та відповідність

³³ Національний науковий центр ICE ім Засл проф М. С. Бокаріуса. Члени секції рекомендують запровадити нові види судових експертиз: цивільного захисту, фармацевтичну, блокчейн-технологій та операцій із криптоактивами. 19.05.26. URL: <https://www.facebook.com/share/p/19wK3JfRb1/>

³⁴ Салтиков О. Виконання та перевірка будівельних робіт із зведення фортифікаційних споруд. *Сучасні напрямки розвитку судової експертизи та криміналістики: збірник Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Одеса, 5 вересня 2024 р.). Одеса : Видавництво «Юридика», 2024. 536 с.С.400-402.

³⁵ Руслан Лавров. Залучення громадськості у протидії контрабанді фальсифікованих лікарських засобів. *СБУ в умовах війни в Україні: сучасні реалії та інноваційні стратегії забезпечення національної безпеки: матеріали міжнародної науково-практичної конференції 4-5 липня 2024 року*. Київ: Алерта, 2024. 298 с. С. 119-121. URL:<https://dSPACE.nlu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5c227a39-40a8-42c6-b1ff-314cad6103c6/content>

встановленим стандартам. Такі дослідження є важливим доказовим інструментом у кримінальних провадженнях, пов'язаних із незаконним обігом лікарських засобів. З урахуванням євроінтеграційного курсу України, розвиток цього напрямку повинен відбуватися на основі гармонізації національних стандартів із вимогами ЄС, зокрема щодо контролю якості фармацевтичної продукції.

Третім важливим напрямом трансформації є формування експертної спеціальності, пов'язаної з дослідженням блокчейн-технологій та криптоактивів. Стрімкий розвиток цифрової економіки призвів до появи нових форм злочинної діяльності, пов'язаних із використанням віртуальних активів³⁶. Ці правопорушення мають складний транснаціональний характер і потребують застосування спеціалізованих методів розслідування та експертизи.

Особливість криптоактивів полягає в їх децентралізованій природі, що ускладнює ідентифікацію власників і відстеження фінансових потоків. У таких умовах судові експерти повинні володіти знаннями як у сфері інформаційних технологій, так і фінансового аналізу. Запровадження відповідної експертної спеціальності є важливим кроком у напрямі підвищення спроможності правоохоронних органів протидіяти сучасним формам злочинності.

Водночас впровадження нових технологій і видів експертиз супроводжується низкою викликів. Насамперед це стосується необхідності адаптації законодавства, яке має забезпечити належне правове регулювання нових методів дослідження. Важливим є також питання стандартизації процедур і методик, що повинні відповідати міжнародним вимогам і забезпечувати належний рівень доказової сили експертних висновків.

Не менш важливою є проблема кадрового забезпечення. Впровадження нових технологій вимагає підготовки висококваліфікованих фахівців, здатних працювати з сучасними інструментами та методами. Це передбачає реформування системи освіти у сфері судової експертизи, розвиток програм підвищення кваліфікації та активізації міжнародного співробітництва.

У цьому контексті особливого значення набуває інтеграція української судово-експертної системи до європейського наукового та професійного простору. Участь у міжнародних проєктах, конференціях і програмах обміну досвідом дозволяє впроваджувати найкращі практики та адаптувати їх до національних умов. Це також сприяє підвищенню довіри до результатів судових експертиз з боку

³⁶ Вацок В.О. Призначення судових експертиз у кримінальних провадженнях щодо незаконного обігу отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів. *Науковий вісник публічного та приватного права*. Вип.2, том 2-2, 2018. С. 133-139. URL: https://www.nvppp.in.ua/vip/2018/2-2/tom_2/25.pdf

міжнародних партнерів, що є важливим фактором у контексті розслідування воєнних злочинів.

Таким чином, трансформація системи судових експертиз в Україні є комплексним процесом, що охоплює технологічні, правові та організаційні аспекти. Вона спрямована на адаптацію експертної діяльності до сучасних викликів, пов'язаних із війною, цифровізацією та євроінтеграцією. Запровадження нових видів експертиз, розвиток інноваційних технологій та гармонізація законодавства з європейськими стандартами створюють передумови для підвищення ефективності правосуддя і забезпечення принципів верховенства права в Україні.

ВИСНОВКИ

Використання можливостей міжнародного співробітництва криміналістів та судових експертів в системі механізмів розслідування та протидії воєнним злочинам, зокрема, з метою ідентифікації жертв війни є край доцільним. Війна на Україні стала поштовхом розвитку і удосконалення форм міжнародного співробітництва криміналістів та судових експертів. Із глобалізацією світових процесів, розвитком технологій, швидкості передачі інформації, нагальною проблемою стало утворення злочинності поза межею однієї держави та вихід її на міжнародний рівень, що стало викликом у протидії такій злочинності та необхідності спрямування криміналістичних та судово-експертних знань на допомогу правоохоронній діяльності. Активна діяльність у сфері розслідування воєнних злочинів в Україні ставить перед криміналістами і судово-експертними установами величезне коло завдань із здійснення міжнародного співробітництва, розширення взаємодії з профільними судово-експертними установами світу.

Використання цифрових технологій і систем, розробка і застосування нових методик, зокрема початкування судової експертизи цивільного захисту та нової експертної спеціальності «Дослідження у галузі цивільного захисту»; судової фармацевтичної експертизи, а також запровадження нової інженерно-технічної експертної спеціальності «Дослідження блокчейн-технологій та операцій з криптоактивами» дозволить розширити можливості отримання доказів, розшук і ідентифікацію злочинців, оптимізувати процес проведення судових експертиз та підвищити ефективність судово-експертної діяльності в цілому.

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена вивченню правових, організаційних та безпеково-трансформаційних аспектів, можливостей використання нових технологій та міжнародного співробітництва криміналістів та судових експертів в судово-експертній діяльності в Україні. Передусім, це обумовлено воєнним станом і завданням щодо розслідування воєнних

злочинів. У статті розглянуті історія, правові основи міжнародного співробітництва судово-експертних установ України та країн ЄС, показані основні перспективні напрями взаємодії, окреслені шляхи підвищення ефективності цієї діяльності. Показана роль міжнародного співробітництва експертів під час військової агресії. Розглянуто можливості інформаційно-аналітичних технологій в діяльності в процесі превентивної діяльності поліції, інших державних органів, під час досудового розслідування. Розширюються можливості розшуку і ідентифікації осіб, в тому числі причетних до вчинення правопорушень. Інструментарій криміналістичного забезпечення органів кримінальної юстиції охоплює не лише традиційні криміналістичні засоби та методи, а й технології нового покоління: застосування ІІІ для аналітики масивів даних та дослідження об'єктів судової експертизи, OSINT для встановлення обставин і осіб, причетних до вчинення злочинів, біометричні технології – для ідентифікації та верифікації, інструменти блокчейн, сучасні методи ідентифікації загиблих у збройних конфліктах³⁷. Застосування новітніх технологій, засобів, методів у судово-експертній діяльності супроводжується необхідністю розв'язання етичних, правових, процесуальних питань. Таким чином, сучасна концепція криміналістичного забезпечення трансформується від суто юридичної категорії до комплексного організаційно-технологічного механізму, функціональна спроможність якого безпосередньо залежить від рівня інтеграції інноваційних цифрових технологій у практику органів кримінальної юстиції. Впровадження нових технологій і систем в практику судово-експертної діяльності є важливим кроком на шляху інтеграції нашої країни в Європейський простір.

Література

1. Криміналістика та судова експертиза: сучасний стан і перспективи розвитку: Матеріали ІІ всеукр. наук.-практ. конференції з нагоди 25-річчя Експертної служби МВС (м. Київ, 20 червня 2025 р.). Міністерство внутрішніх справ України; Київ: ДНДЕКЦ МВС України, 2025. 788 с. URL: <https://ndekc.lviv.ua/pdf/16072025.pdf>.
2. Актуальні питання судової експертизи і криміналістики: зб. мат-лів Міжнар. наук.– практ. конф., присвяч. 150-річ. від дня народж. відом. вчен.-кримінал., д-ра наук, проф. Рудольфа Арчибальда Рейсса (Харків, 23.05.2025). – Харків: ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса», 2025. – 533с. URL: <https://nncise.org.ua/konferenciya/rudolf-reiss>.

³⁷ Шевчук В.М. Використання технологій блокчейн як інноваційна складова криміналістичного забезпечення правозастосовної діяльності в умовах війни. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, 2026. Серія ПРАВО. Випуск 93: частина 5. С. 241-252. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.93.5.30>

3. Коцюбинська Ю. З., Сорока О. Я., Чадюк В. О. Особливості впровадження світових стандартів ідентифікації невідомих осіб в судово-медичну експертну практику. Судово-експертна діяльність: збереження наукового та кадрового потенціалу в умовах воєнного стану: IV Всеукраїнський форум судових експертів (м. Львів, 7 червня 2024 р.). Одеса: Видавництво «Юридика», 2024. 428 с. С. 160-163. URL: <https://ndekc.lviv.ua/pdf/law.pdf>

4. Про правовий статус осіб, зниклих безвісти : Закон України від 12.07.2018 № 2505-VIII : станом на 4 лип. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2505-19#Text> (дата звернення: 20.05.2026).

5. Disaster Victim Identification (DVI). URL: <https://www.interpol.int/How-we-work/Forensics/Disaster-Victim-Identification-DVI> (дата звернення: 20.05.2026).

6. Костенко Є. Я. Принципи функціонування системи DVI INTERPOL та спеціалізованого програмного забезпечення PLASS DATA SOFTWARE у розрізі міжнародної співпраці та післядипломної освіти спеціалістів стосовно ідентифікації осіб / Є. Я. Костенко. *Судово-медична експертиза*. 2015. № 2. С. 16-28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sme_2015_2_5.

7. Shepitko, V.Y., Shepitko, M.V. (2021) The role of forensic science and forensic examination in international cooperation in the investigation of crimes. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, no. 28(1), pp. 179–186 (in English).

8. Netherlands Forensic Institute (NFI). URL: <https://www.forensicinstitute.nl/>

9. Останні дані кримінального розслідування катастрофи авіалайнера Boeing-777 рейса MH17 (24.05.2018) URL: <https://www.prosecutionservice.nl/latest/news/2018/05/24/boeing-777-17>.

10. Rome Statute of the International Criminal Court. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/RS-Eng.pdf>

11. Boris Johnson. United Kingdom government official. 02.03.2022. URL: <https://twitter.com/BorisJohnson/status/1499123882296582149>

12. The Rules of Procedure and Evidence of the International Criminal Court. URL: https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/NR/rdonlyres/F1E0AC1C-A3F3-4A3C-B9A7-B3E8B115E886/140164/Rules_of_procedure_and_Evidence_English.pdf

13. European Network of Forensic Science Institutes. URL: <https://enfsi.eu/>.

14. Pavel Giverts Обзор тем обсуждаемых международной ассоциацией экспертов баллистов (AFTE) (2021) URL: https://www.researchgate.net/publication/355478269_Obzor_tem_obsuzdaemyh_mezhdunarodnoj_associaciej_ekspertov_ballistov_AFTE

15. В Експертній службі МВС проводяться дослідження за 80 видами експертних спеціальностей. 06 червня 2025. URL: <https://www.facebook.com/share/p/1EV7QwtgGc/>.

16. Вирок Хмельницький міськрайонний суд Хмельницької області від 22.12.2021 р. База даних «Єдиний реєстр судових рішень». URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102204614>.

17. "Брат шукає зниклого безвісти брата". Як судові експерти ідентифікують вбитих на Харківщині (19.01.23). URL: <https://suspilne.media/361804-brat-sukae-zniklogo-bezvisti-brata-ak-sudovi-eksperti-identifikuut-vbitih-na-harkivsini/>

18. Види судових експертиз, які проводяться у лабораторії біологічних досліджень та питання які вони вирішують: Інформаційний лист. ДНДЕКЦ МВС України, Київський НДЕКЦ МВС України, 2017. URL: https://ndekc.kiev.ua/wp-content/uploads/2017/02/Інф.лист_ДНК-2017.pdf

19. Ірина Єспринцева Актуальні питання криміналістичних обліків генетичних ознак людини. *Молодий вчений*. № 9 (85) (2020). URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/703/679>. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-9-85-50>.

20. Будник Л., Ронська О. Міжнародне співробітництво у розслідуванні правопорушень з криптоактивами. *Наукові записки. Серія: Право*. 2025. Т. 1, № 19. С. 142-147. DOI: <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2025-19-142-147>.

21. Шевчук В.М. Використання технологій блокчейн як інноваційна складова криміналістичного забезпечення правозастосовної діяльності в умовах війни. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*, 2026. Серія ПРАВО. Випуск 93: частина 5. С. 241-252. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.93.5.30>.

22. Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки: Указ президента України від 11.05.2023 №273/2023. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2732023-46733>.

23. Президент України схвалив Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку (12.05.2023). URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/prezident-ukrayini-sxvaliv-kompleksnii-strategicnii-plan-reformuvannya-organiv-pravoporyadku>.

24. Starling Lab. Starling Framework [Електронний ресурс]. URL: <https://starlinglab.org/starling-framework/> (дата звернення: 20.05.2026).

25. Метелев О. Перспективи процесуального унормування процедур блокування та повернення злочинних віртуальних активів у дохід держави. *СБУ в умовах війни в Україні: сучасні реалії та інноваційні стратегії забезпечення національної безпеки*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції 4-5 липня 2024 року. Київ : Алерта,

2024. 298 с. С. 241-244. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5c227a39-40a8-42c6-b1ff-314cad6103c6/content>

26. *Сучасні напрямки розвитку судової експертизи та криміналістики*: збірник Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 5 вересня 2024 р.). Одеса : Видавництво «Юридика», 2024. 536 с. С. 510-513. URL: https://ondise.minjust.gov.ua/wp-content/uploads/2025/01/B_Збірн.-мат-лів-конф._law_ВЕРЕСЕНЬ_2024-2.pdf

27. Національний науковий центр ІСЕ ім Засл проф М. С. Бокаріуса. Члени секції рекомендують запровадити нові види судових експертиз: цивільного захисту, фармацевтичну, блокчейн-технологій та операцій із криптоактивами. 19.05.26. URL:<https://www.facebook.com/share/p/19wK3JfRb1/>

28. *СБУ в умовах війни в Україні: сучасні реалії та інноваційні стратегії забезпечення національної безпеки*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції 4-5 липня 2024 року. Київ: Алерта, 2024. 298 с. С. 119-121. URL:<https://dspace.nlu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5c227a39-40a8-42c6-b1ff-314cad6103c6/content>

29. Вацюк В.О. Призначення судових експертиз у кримінальних провадженнях щодо незаконного обігу отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів. *Науковий вісник публічного та приватного права*. Вип.2, том 2-2, 2018. С. 133-139. URL: https://www.nvppp.in.ua/vip/2018/2-2/tom_2/25.pdf

Information about the author:

Nehrebetskyi Vladyslav Valerevych,

Ph. D. in Law,

Associate Professor at the Department of Criminalistics

Yaroslav Mudryi National Law University

77, Hryhoriia Skovorody str., Kharkiv, 61024, Ukraine,

Senior scientific Researcher

at Academician Stashis Scientific Research Institute

for the Study of Crime Problems

National Academy of Law Sciences of Ukraine

49, Hryhoriia Skovorody str., Kharkiv, 61002, Ukraine